

rolle i anerkendelsesteorien. Her diskuteres sociologiens empiriske og metodologiske problemstillinger samt dens emancipatoriske potentiale og muligheden for at skabe og opretholde anerkendelsesstrukturer i en tid præget af disintegration og destruktion.

Uden for tema, men diskuterende en del af de øvrige artiklers analytiske grundlag, socialkonstruktivismen, er Michael Hviid Jacobsens artikel "Konstruktionen af socialkonstruktivismen – begrebsforvirring og terminologisk anarki i sociologien". Hviid Jacobsen forsøger at afgrænse og definere socialkonstruktivismen, der er blevet så populær og anvendt, at der er opstået en begrebsforvirring og et terminologisk kaos omkring begrebet. Det gør han ved analytisk at adskille de to diskurser eller niveauer, som den udgøres af: en filosofisk-erkendelsesteoretisk, hvis mål er en afdækning af 'sandheden' og en sociologisk-ontologisk, hvis mål er en afdækning af 'virkeligheden'. Hviid Jacobsen slår til lyd for et stærkere fokus på den ontologiske tilgang indenfor sociologien, hvilket illustreres med to eksempler fra hans egen forskning: Den sociale konstruktion af døden og seksualiteten. Hans diskussion og afklaringsforsøg er næsten heroisk givet feltets mangfoldighed og tvetydighed, og hvor han er uklar, er det snarere socialkonstruktivismens uklarhed end Hviid Jacobsens, der skinner igennem. De mange teoretiske og begrebsmæssige fægtninger illustrerer meget godt et grundlæggende problem i den nutidige

anvendelse af socialkonstruktivismen og af dens fætter diskursanalysen – et problem som nogle af artiklerne i "I sundhedens navn" også gør sig skyldige i (især Lise Dahlagers artikel og Anders Petersen og Rasmus Willigs artikel): Opstillingen af et enormt begrebsapparat, markeringer og afgrænsninger efterfulgt af en lidt banal analyse, der ikke nødvendigvis har haft behov for den terminologiske opgradering.

Anders Drøby Sørensen og Mikkel Thorup

Fokus på sygepleje

Lisbeth Uhrenfeldt, Vibeke Røn Noer og Sussie Laustsen (red.), *Fokus på sygepleje – videnskab og samfund*, Munksgaard, København 2002-06-04

"Fokus på sygepleje – videnskab og samfund" er en bogserie, eller snarere en slags årbog, som hvert år samler en række indlæg fra forskere og sygeplejersker med forskningstilknytning, der diskuterer, problematiserer og anskueliggør sygeplejefagets relation til videnskab og samfund. "Fokus på sygepleje 2002" giver et lille indblik i den forskning, der finder sted i landets sygeplejemiljøer – hospitaler, sygeplejeskoler og sygeplejefaglige forskningsenheder. Herudover er der også i år bidrag fra eksterne miljøer og udenlandske forskere. Bidragene vidner først og fremmest om en høj metodisk bevidsthed og et grundlæggende kendskab til og anvendelse af relevante teorier. For den filosofisk

skolede giver den eksplicite inddragelse af metodiske og epistemologiske problemstillinger anledning til en del videre refleksioner, men forfatterne til bogen inddrager sig ikke på en nærmere drøftelse af de videnskabsteoretiske og erkendelsesteoretiske elementer.

Det gælder f.eks. Inge Voldsgaard, der retter fokus på de usynlige betydningsstrukturer ved ældre depressioner. Metaforer som "Det er med hjertet man ser det vigtige" omskrives i formuleringer som "Det er i syntesen af viden, forståelse og holdning at det vigtige bliver synligt", og efterlader den kritiske og nysgerrige læser med et hav af nye spørgsmål, der måske nok kan provokere en frugtbar filosofisk undren, men distraherer fra artiklens egentlige budskab: Den moderne medicins beskrivelser af de gamles depression – som i det store og hele matcher Aristoteles' beskrivelse af samme aldersgruppe – sammenblander alderdom med depression og gør dermed en kvalificeret kommunikation omkring depression vanskelig. Sundhedspersonalet når ikke frem til kernen af depressionen, da depressionen bliver mere eller mindre usynlig som følge af dens sammenkobling med alderdommen og dens prædefinerede karakteristika. Voldsgaard giver i øvrigt en god idéhistorisk gennemgang af opfattelsen af de gamle, depression og sindssygdom.

Kompleksiteten i erkendelsen af sociale og kulturelle fænomener får følgeskab af en lang række bidrag, der fokuserer på sygeplejens multidimensionelle handlingsfelt. Lisbeth Hede Jørgensen, Mariane Jørgensen

og Anders Schou Olesen taler således om smertens kompleksitet – et kontinuum af fysiologiske, sociale og kulturelle elementer – og forsøger sig med en kobling af det sen-moderne samfunds individualisme og måden at spejle egne smerter i forskellige sen-moderne institutioner på. I et på individualisme baseret samfund fokuserer smerten på de somatiske tilstande: den enkeltes krop. Det er ifølge forfatterne afgørende, at behandleren anerkender de individuelle, kontekstuelle forskelle og afstår fra en generalisering, en reduktion til objektive tilstande. Der stilles således spørgsmålstegn ved fælles faglige diagnoseværktøjer.

I to artikler skitserer Rosemarie Rizzo Parse og Karin Munck grundlaget for "Human Becoming Theory". Teorien blev udviklet af Parse i 1970'erne og 1980'erne og har haft en vis betydning i Amerika, men er som sådan endnu ikke slået igennem herhjemme. Det kan skyldes flere ting: Parses' sprogbrug kan minde lidt om Heideggers innovative sprogbrug, men er langt mindre præcist og har gennemgående også en anden funktion: begreberne er grænseoverskridende i deres paradoksale form. En anden barriere er den uklare sammenkobling af systemteori, fænomenologi, konstruktivisme og eksistentialisme. Skal "Human Becoming Theory" give nogen mening skal læseren afstå fra at genfinde de filosofiske teorier i deres rene form. Som sproget er teorien og hele projektet grænseoverskridende. Det antydes i mange sammenhænge, men ved at holde fast i skiftevis systemteoretisk, fænomenologisk,

eksistentialistisk og konstruktivistisk sprogbrug og referenceramme forhindres forfatterne i udviklingen af et banebrydende nyt paradigme indenfor sundhedsvæsenet. Under læsningen slog det mig gang på gang: mange af de her tænkte tanker er tænkt i en klarere og mere sammenhængende form - i Kyoto-skolen.

Kyoto-skolen (Nishida, Nishitani, Ueda, Tanabe m.fl.) er en kraftig zen-buddhistisk inspireret filosofisk retning, der har fået inspiration fra bl.a. Kierkegaard, Heidegger og Dewey. Formuleringer som "to be with another in the free-flowing active stillness of true presence" eller "cocreating rhythmical patterns of relating is living the paradoxical unity of revealing-concealing and enabling-limiting while connecting-separating" minder umiddelbart en del om Kyoto-filosoffernes ontologi og vokabular. Ligeledes gør referencer til det mystiske og ubegribelige, dog uden at zen-buddhismen og den europæiske mystik inddrages i overvejelserne. I begrebet om "det absolute intet" (zettai mu) har Nishida og hans elever i sidste århundrede formuleret en filosofisk teori, der formodentlig matcher "Human Becoming Theory" i mange væsentlige forhold og ville bringe den på et forståelsesniveau, der er Parse's teori-eklekticisme overlegen. Det er i hvert fald et forsøg værd at konfrontere Parse og hendes danske arvtagere med Kyoto-skolens metafysik.

En anden del af "Fokus på sygepleje 2002" er drøftelserne af sygeplejens fagidentitet og videnskabelige status. Drøftelserne har fået

en fornyet aktualitet med den seneste udvikling indenfor uddannelsesområdet, der bl.a. sigter mod at uddanne professionsbachelorere i sygepleje. Aase Holdgaard og Ulrich Thostrup forsøger sig på at afklare forholdet mellem professionsbachelorniveauet og den universitære bachelorgrad. Dette forhold kan imidlertid ikke afklares entydigt uden at beskæftige sig med sygeplejens faglige og videnskabelige status. Marit Kirkevold, der for nylig har indtaget landets første og eneste lærestol i sygeplejevidenskab, argumenterer i lighed med Peter Kjærgaard i en anden artikel, for at sygepleje ikke kan karakteriseres som videnskab i en gængs betydning – og det giver ingen mening at ville opnå anerkendelse som videnskab ved at orientere sig i forhold til f.eks. den medicinske videnskab. Kirkevold mener derimod, at reflekterende sygepleje kan opfattes som praksis, der udfordrer traditionelle forestillinger om, hvad videnskab er – men det kan den kun som videnskab i en eller anden betydning. "Det nytter ikke at glide umærkeligt ind i den pågående diskurs om videnskaben." Sygeplejeforskere "må tage ordet", "de må bringe ind nye momenter, nye perspektiver, kæmpe for alternative forståelsesmåder." Kjærgaard vil gå endnu videre: Det er ikke blot et spørgsmål om at arbejde sig frem til alternative videnskabsforståelser, men at holde videnskabelighedsdiskussionen skarpt adskilt fra diskussionen om et sundhedsfagligt-teoretisk grundlag for sygeplejen. Sygeplejen som reflekterende praksis tager del i den medicinske videnskabelighed, dog uden at kunne reduceres til den.

Bogen indeholder herudover en række interessante bidrag om børnenes retsstilling (Ulla Hybel), læring i færdighedslaboratorier (Jette Henriksen), betydningen af deltagelse af sygeplejersker i hospitalsledelser (Erik Sørensen) og audit-metoden (Jens Glindsvad og Else Mølgaard).

”Fokus på sygepleje 2002” giver ikke kun et indblik i en række af de problemstillinger, der optager sygeplejersker. Det bliver også med al tydelighed synligt, at sygeplejen befinder sig i en fase, hvor fagidentitet og udvikling er nøgleordene.

Ulli Zeitler

Retten til døden i teori og praksis – omkring dødsstraffens historiske former

Inga Floto, *Dødsstraffens kulturhistorie. Ritualer og metoder 1600-2000*. Museum Tusulanums Forlag 2001, 192 sider, 198 kr.

Dødsstraffens forskellige problematiseringer kan siges at knytte sig til det moderne vestlige menneskes historie på tre afgørende niveauer. På det retsteknologiske niveau er den udtryk for et centralt element i de måder, hvorpå man siden det 17. århundrede har diskuteret og legitimeret strafferettens væsen og strukturer, og for udformningen af de tilknyttede straffepraktisser. På det sociokulturelle niveau har dødsstraffens varierende manifestationer (også som afskaffelser)

haft en væsentlig betydning for kulturens historiske former, og de har været tæt forbundet med den vestlige verdens sociale og økonomiske udvikling. På det ontologiske niveau peger dødsstraffens historie endelig på, at menneskets forhold til døden, som et væsentligt træk ved den menneskelige eksistens, har forandret sig igennem de seneste 400 år.

Med en vis indbyrdes vægtfordeling tematiseres alle disse tre niveauer i bogen *Dødsstraffens kulturhistorie*, der er skrevet af Inga Floto, som er professor i historie ved Københavns Universitet. Flotos intention med bogen er hverken at levere en udtømmende analyse af dødsstraffens historie eller en retshistorisk fremstilling af, hvorfor staten straffer. Den er i stedet hovedsageligt at beskrive, *hvordan* man har straffet, og bogen retter sig derfor mod de ritualer og metoder, der har været særegne for dødsstraffens udformning siden det 17. århundrede og mod de fortolkninger, som den er blevet givet i den samme periode.

Dødsstraffens kulturhistorie udspiller sig over fire kapitler, hvoraf det første omhandler dødsstraffen i det tidligmoderne Europa. Kapitlet tager nærmere bestemt afsæt i en elaborering af Michel Foucaults analyse af dødsstraffen i starten af *Surveiller et punir* fra 1975 med henblik på at beskrive de dobbelttydige tegn, der synes at kunne aflæses af det ritual, som omslutter dødsstraffens eksekvering i perioden. Det mest afgørende ved dette ritual kan siges at være den grusomhed og bestialitet,